

CHALMERS



Framtidens sjömän

Skapas intresset i skolan?

Examensarbete inom Sjökapstensprogrammet

Marcus Green

Institutionen för sjöfart och marin teknik
CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA
Göteborg, Sverige, 2014
Rapportnr. SK-2014/161

RAPPORTNR. SK-2014/161

Framtidens sjömän

Skapas intresset i skolan?

Marcus Green

Institutionen för sjöfart och marin teknik
CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA
Göteborg, Sverige, 2014

Framtidens sjömän

Skapas intresset i skolan?

Future sailors

Encouraged in senior high?

Marcus Green

© Marcus Green, 2014.

Rapportnr. SK-2014/161

Institutionen för sjöfart och marin teknik

Chalmers tekniska högskola

SE-412 96 Göteborg

Sverige

Telefon + 46 (0)31-772 1000

Omslag:

Nagelbänk med kvajlade skot, ombord S/Y Älva

Foto: Marcus Green

Tryckt av Chalmers

Göteborg, Sverige, 2014

Framtidens sjömän

Skapas intresset i skolan?

Marcus Green

Institutionen för sjöfart och marin teknik

Chalmers tekniska högskola

SAMMANFATTNING

Syftet med studien är att ta reda på om S/Y Älva är avgörande för att få blivande gymnasieelever att söka till Marina läroverket (ML) och om deras studietid på ML har någon inverkan på deras framtida yrkesval. Förhoppningen är att resultatet skall kunna användas till att utveckla skolans framtida rekryterings- och marknadsföringsarbete. Studien genomförs med förhoppningen om att resultatet från ML tillsammans med resultatet från en liknande studie på Öckerö gymnasium skall påvisa skolornas betydelse för att skapa sjöfartsintresse hos unga.

Undersökningen genomförs med metoden fallstudie, vilket kommer att inkludera två moment. Det första momentet genomförs med hjälp av en enkät som delas ut till en klass i varje program och årskurs. Det andra momentet består av uppföljande telefonintervjuer med utvalda elever sex år efter att enkätstudiens genomförande.

Resultatet av enkätstudien visar på ett flertal olika faktorer som motiverade eleverna att söka till ML. På det Naturbruk/naturvetenskapliga programmet (MB) var den naturvetenskapliga högskolebehörigheten den viktigaste faktorn. På det samhällsvetenskapliga programmet (LK) var specialinriktningen ledarskap och kommunikation viktigast. De elever som läste fordonstekniska programmet (MT) ansåg att specialinriktningen och det yrkesförberedande programmet med goda jobb möjligheter efter studenten lockade mest. I intervjuerna framkom att gymnasietiden har stor påverkan på eleverna. Den marina inriktningen var dock inte avgörande för att skapa ett sjöfartsintresse hos eleverna. Vissa fick ett ökat intresse för sjöfart och sjöfartsyrken, andra tappade det intresse de hade. För de som valde en framtid inom sjöfarten går det inte att påvisa att skolornas marina inriktning eller deras långseglingsfartyg var avgörande. För de som tappade sitt intresse så var det främst långseglingarna och det speciella livet till sjöss som gav dem den inblicken.

Nyckelord: (Marina läroverket, S/Y Älva, gymnasieval, yrkesval, enkätstudie, telefonintervju)

ABSTRACT

The purpose of this study is to find out if the S/Y Älva is vital to get future high school students to apply for Marina läroverket (ML), and of their studies on ML has influence on their future choice of profession. Hopefully the results can be used to develop the school's future recruitment and marketing. The study is conducted with the hope that the results from ML together with results from a similar study on Öckerö high school will demonstrate the importance of schools to create maritime interest in the young.

The survey is conducted with the method, case study, which will include two parts. The first stage is carried out by means of a questionnaire distributed to one class in each program and grade. The second part consists of follow-up telephone interviews with selected students six years after the questionnaire survey was conducted.

The results of the questionnaire study shows a number of different factors that motivated the students to apply for ML. On the Natural Resources/science program (MB) the science competence was the main factor. In the social science program (LK) the leadership and communication orientation was the most important. The automotive program (MT) students said that the vocationally-oriented program with good job opportunities after graduation attracted most. The interviews revealed that the high school has a large impact on the students. The marine orientation was not crucial to create a maritime interest. Some had an increased interest in shipping and maritime professions, others lost the interest they had. For those who chose a career in shipping, you can't prove that the schools' marine orientation or their sailing ships expeditions was crucial. For those who lost their interest it was mostly the sailing ship expeditions and the special life at sea that gave them the insight.

Keywords: (Marina läroverket, S/Y Älva, secondary school choices, career choices, questionnaire survey, telephone interview)

FÖRORD

Jag vill tacka Lars Telestam och Staffan Strive på Chalmers Lindholmen för hjälpen med planering och vägledning. Jag vill också tacka Martin Larsson för åtagandet av handledarskap på kort varsel. Slutligen vill jag tacka alla elever på Marina läroverket och studie och yrkesvägledaren på Öckerö gymnasium som gladeligen ställt upp på enkätundersökning och intervjuer.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	i
ABSTRACT	ii
FÖRORD	iii
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	iv
ORDLISTA	vi
TABELLFÖRTECKNING	vi
1. Inledning	1
1.1 Syfte	3
1.2 Frågeställning	3
1.3 Avgränsningar	4
2. Teori	5
2.1 Gymnasieval	5
2.1.1 Möjlighet till fortsatta studier	5
2.1.2 Möjlighet till jobb efter studenten	6
2.1.3 Skolans specialinriktningar	6
2.1.4 Skolans läge och miljö.....	7
2.2 Yrkesval	8
2.2.1 Sjöfartsintresset innan och efter gymnasietiden	8
2.2.2 Skolans marina inriktning eller skolegelfartyget Gunilla.....	9
3. Metod	10
3.1 Val av metod	10
3.2 Motiv för val av metod	10
3.3 Genomförande	11
3.4 Analys av data	13
4. Resultat	15
4.1 Är långseglingarna med S/Y Älva avgörande?	15
4.2 Är andra faktorer avgörande för att ungdomarna söker till ML?	15
4.3 Marina läroverkets och Öckerö gymnasiums marina inriktning - avgörande för att studenterna skall välja ett yrkesliv inom sjöfarten?	17
4.3.1 ML-elever intresserade av sjöfartsyrken - innan gymnasiet	17
4.3.2 ML-elever inte intresserade av sjöfartsyrken - innan gymnasiet	18
4.3.3 Öckerö gymnasiums elever.....	19
5. Diskussion	21
5.1 Är långseglingarna med S/Y Älva avgörande?	21
5.2 Är det andra faktorer som lockar ungdomarna till ML?	22
5.2.1 Möjlighet till fortsatta studier	22
5.2.2 Möjlighet till jobb efter studenten	22

5.2.3 Skolans specialinriktningar	23
5.2.4 Skolans läge och miljö.....	24
5.3 Marina läroverkets och Öckerö gymnasiums marina inriktning - avgörande för att studenterna skall välja ett yrkesliv inom sjöfarten?	25
5.3.1 ML-elever intresserade av sjöfartsyrken - innan gymnasiet	25
5.3.2 ML-elever Inte intresserade av sjöfartsyrken - innan gymnasiet	25
5.3.3 Öckerö gymnasiums elever.....	26
5.4 Metoddiskussion	27
6. Slutsatser	29
Referenser	30
Bilaga 1 - Enkätundersökning	31
Bilaga 2 - Frågor och diskussionsämnen till djupintervjuerna	32

ORDLISTA

ML	Marina läroverket
MB	Naturbruk/naturvetenskap-programmet med inriktning Marinbiologi
LK	Samhällsvetenskapligt program med inriktning ledarskap och kommunikation
MT	Fordonstekniskt program med inriktning marinteknik
MST	Fordonstekniskt program med inriktning marinsystemteknik
NV	Naturvetenskapligt program
SP	Samhällsvetenskapligt program
FP	Fordonstekniskt program

TABELLFÖRTECKNING

Tabell 1. Hade du valt ML utan Älva?.....	15
Tabell 2. Hade du valt ML utan Älva? (fördelat på program).....	15
Tabell 3. Hade du valt ML utan Älva? (fördelat på kön).....	15
Tabell 4. Valde ML för de studieförberedande programmen	16
Tabell 5. Hade valt ML ändå, utan långsegling inom studieförberedande program.....	16
Tabell 6. Valde ML för det yrkesförberedande programmet FP.....	16
Tabell 7. Hade valt ML ändå, utan långsegling (inom FP).....	16
Tabell 8. Valde ML p.g.a. intresset för programmets inriktning.....	16
Tabell 9. Valde programmet p.g.a. intresset för inriktningen (MB).....	16
Tabell 10. Valde programmet p.g.a. intresset för inriktningen (LK).....	16
Tabell 11. Valde programmet p.g.a. intresset för inriktningen (MT).....	17
Tabell 12. Var läge och miljö en avgörande faktor.....	17
Tabell 13. Var läge och miljö en avgörande faktor (MB).....	17
Tabell 14. Var läge och miljö en avgörande faktor (LK).....	17
Tabell 15. Var läge och miljö en avgörande faktor (MT).....	17

1. Inledning

Marina läroverket (ML) är en privat gymnasie- och eftergymnasial skola som bedriver utbildningar för den marint intresserade. Skolan har fyra stycken gymnasieprogram; ett naturbruk/naturvetenskapligt med inriktning marinbiologi (MB), ett samhällsvetenskapligt med inriktning ledarskap och kommunikation (LK) samt två fordonstekniska program med inriktning marinteknik (MT) och marinsystemteknik (MST). Samtliga fyra program har marin inriktning där eleverna kommer i kontakt med sjöfart, marin miljö och andra relaterade ämnen. Ett av de ingående momenten är långsegling med S/Y Älva. Långseglingarna bedrivs både på svenska och utländska farvatten. De senaste åren har rutten varit Stockholm-Karibien-Stockholm. Under dessa seglingar lever eleverna ombord på segelfartyget i flera veckor. De bor ihop, äter tillsammans och har gemensamma lektioner. De samarbetar också kring fartygets dagliga drift. Förutom eleverna finns ett antal lärare med ombord för att dagligen bedriva undervisning i de olika programmens kurser. Ombord finns slutligen en besättning, bestående av en befälhavare, två styrmän, tre matroser, en maskinist och en kock.

Studien avser att undersöka om dessa långseglingar är viktiga, eller till och med kan ses som en avgörande faktor för att få blivande gymnasieelever att söka till ML. Den avser också att uppmärksamma vilka övriga faktorer som gör att de väljer ML.

Genom en uppföljning på detta resultat skapas nu, sex år senare, möjlighet att se hur elevernas tid på ML kommit att påverka deras nuvarande sysselsättning. Har deras upplevelser från gymnasietiden lett in dem på den studieväg eller den yrkesbana de valt idag? Stärker den marina inriktningen och långseglingarna ett redan befintligt intresse för sjöfartyrken och skapar den kanske ett intresse för de som hade andra planer än att arbeta inom sjöfart? En liknande studie har genomförts på Öckerö gymnasium utanför Göteborg. Skolans verksamhet liknar den som bedrivs på ML. Genom att också titta på resultatet från den studien kan mer allmängiltiga slutsatser dras kring marina skolors påverkan på ungas sjöfartsintresse.

Det är viktigt för Sverige att bibehålla sin sjöfartsnäring. Vi är en ö i den Europeiska unionen och 90 % av vår handel går sjövägen.¹ Vi exporterar mer av vår produktion än många andra

¹ Frisk, Christopher. (2009) Vattenvägen – om vår närsjöfart och världssjöfart. (pp. 4)

europiska länder.² Sjöfarten främjar också rörlighet och turism i Europa. Till och från Sverige transporteras årligen 30 miljoner passagerare med fartyg.³ Även för miljön spelar sjöfarten en viktig roll. Sjötransporter är det mest energieffektiva och minst förorenande transportslaget. De lättar på trycket på vägarna på i Europa. Detta främjar minskade utsläpp och ökad framkomlighet.⁴

För att svensk sjöfartsnäring skall kunna fortsätta att utvecklas måste vi se till att ha attraktiva utbildningar. Dessa skall fostra duktiga Svenska sjömän till att bygga framtidens miljöanpassade och effektiva sjöfart. Det är därför viktigt för skolorna att veta hur de skall locka elever och hur de skall få dem intresserade av att fortsätta inom sjöfartens yrken. I dagens tuffa skoldebatt där friskolorna är hårt kontrollerade och ifrågasatta är det av avgörande betydelse att lägga sin marknadsföringsfokus på rätt saker. Detta eftersom skolans fortsatta arbete och existens är beroende av att få tillräckligt med elever till kursstarterna.

² Sjöfartsverkets Sektorsrapport samt SIK/SCB. (2009) Vattenvägen – om vår närsjöfart och världssjöfart. (pp. 9)

³ Frisk, Christopher. (2009) Vattenvägen – om vår närsjöfart och världssjöfart. (pp. 4)

⁴ Frisk, Christopher. (2009) Vattenvägen – om vår närsjöfart och världssjöfart. (pp. 4)

1.1 Syfte

Den första delstudien syftar till att undersöka varför eleverna sökte till ML och om långseglingarna med S/Y Älva var avgörande för deras val. Det resultatet är viktigt för skolans rekryterings- och marknadsföringsarbete. I den andra delstudien undersöks om de attityder och förväntningar eleverna hade innan gymnasiet förändrades under skoltiden och om de går att koppla till val av vidare studier och yrken. Har den marina inriktningen på ML och Öckerö gymnasium och det praktiska arbetet på skolornas långseglingar stärkt eller skapat sjöfartsintresset hos unga elever? De som ansåg långseglingarna som viktiga för sitt val kanske ville se om sjöfartsyrken var något att satsa på i framtiden. De kanske i större utsträckning jobbar med, eller pluggar inom sjöfartsrelaterade jobb/utbildningar idag. De elever som valde skolan av andra anledningar än långsegling kan ha fått upp ögonen för sjöfart och dess yrken och kanske studerar eller jobbar inom branschen idag. Genom att studera dessa två liknande skolor, som är relativt ensamma i sitt slag i Sverige, är förhoppningen att få allmängiltiga svar på huruvida marinriktade skolor är viktiga för att locka ungdomar till sjöfartsyrken.

1.2 Frågeställning

För att ta reda på hur blivande gymnasieelever resonerar kring sitt gymnasieval och hur detta sedan påverkar deras vidare studier och yrkesliv skall denna studie svara på följande frågeställningar.

Studiens första del - fallstudie med enkätundersökning

- Är långseglingarna med S/Y Älva avgörande när eleverna väljer att söka till ML?
- Är det andra faktorer än långseglingarna med S/Y Älva som gör att eleverna söker till utbildningarna på skolan?

Studiens andra del - fallstudie med semistrukturerade djupintervjuer

- Har gymnasieskolans marina inriktning en avgörande betydelse för att studenterna skall välja ett yrkesliv inom sjöfarten?

Denna fråga kommer att besvaras genom följande delfrågor:

- Hur påverkar skolans marina inriktning elever med ett befintligt intresse för ett yrkesliv inom sjöfarten?
- Skapar skolans marina inriktning ett sjöfartsintresse hos de elever som inte hade tänkt sig ett yrkesliv inom sjöfarten?

1.3 Avgränsningar

Enkäten utformades utifrån frågan kring S/Y Älvas betydelse för ML:s rekrytering av elever. För att inte förbise övriga faktorer som kan ha varit av betydelse för de blivande elevernas val av skolan ställdes öppna frågor.

Enkäten har gått ut till en klass i varje årskurs på varje program. På så vis uppnås en spridning i ålder, program och kön.

I studiens andra del djupintervjuas sex elever för att få svar kring ML:s marina inriktnings betydelse för elevernas val till yrkeslivet. Tre elever som ansåg S/Y Älva som viktig och tre elever som sökte till skolan av andra anledningar.

En djupintervju med Öckerö gymnasiums studie- och yrkesvägledare har även genomförts. Detta för att analysera en liknande skolas resultat på denna studies frågeställning. Till följd av det begränsade antalet sjöfartsskolor i Sverige har endast ML och Öckerö gymnasium studerats.

2. Teori

2.1 Gymnasieval

Niondeklassarna har nästan tredubbelt så många sökalternativ till gymnasieskolan jämfört med för fem år sedan.⁵ Utbudet av nya specialprogram och fristående skolor har kraftigt ökat på senare år. Vad är det då som lockar av alla dessa valmöjligheter?

2.1.1 Möjlighet till fortsatta studier

En av de avgörande faktorerna i en ungdoms val till gymnasiet är möjligheten till fortsatta studier.⁶ Ett av de studieförberedande programmen är det naturvetenskapliga (NV). Sökande elever är medvetna om att detta är ett krävande program men är samtidigt av uppfattningen att de ger goda möjligheter till fortsatta studier. Att vara intresserad av matematik och naturvetenskapliga ämnen bedömer eleverna som viktigt. Detta är också ett program med hög status hos ungdomar.⁷ Möjligen kan detta påverka en del elevers val. Det kan också vara så att somliga elever väljer NV för att de inte vet vad de vill bli i framtiden. Genom att gå naturvetenskapliga programmet garderar man sig.

Samhällsvetenskapliga programmet är också ett studieförberedande program som ger goda möjligheter till fortsatta studier. Programmet har likt naturvetenskapliga programmet hög status bland ungdomarna. Eleverna är medvetna om att det även här krävs hårda studier och att man är språkintresserad.⁸

Tidigare års fördelning på gymnasieprogrammen är att 23 % väljer det naturvetenskapliga programmet och 27 % väljer det samhällsvetenskapliga.⁹

⁵ Anderberg Lundin, Gunilla. (2010). Ungdomars val till gymnasiet - efter eget eller andras intresse? (pp. 11)

⁶ Haugseth, Elisabeth. (2011). Gy11 – Förstärkning av skolans sorteringsfunktion? - en studie om ungdomars gymnasieval efter 2011 års gymnasiereform. (pp. 43)

⁷ Helgesson, Anna. & Qvick, Cecilia. (2010). (pp. 16)

⁸ Helgesson, Anna. & Qvick, Cecilia. (2010). (pp. 17)

⁹ Svensson, Allan. (2001). Består den sociala snedrekryteringen? - elevernas val av gymnasieprogram hösten 1998. (pp. 164). Pedagogisk Forskning i Sverige 2001 årg. 6 nr 3 s issn 1401-6788 (pp.161–172).

2.1.2 Möjlighet till jobb efter studenten

En annan avgörande faktor i ungdomars val till gymnasiet är möjligheten till jobb efter studenten. Övervägande delen av eleverna på de praktiska programmen svarar att de, efter avlagd examen, kommer att arbeta med det deras utbildning syftar till.¹⁰

Till skillnad från NV och SP har yrkesförberedande program som fordonsprogrammet, FP låg status i samhället. Men precis som den höga statusen attraherar en del ungdomar att söka NV och SP så attraherar FP ungdomar som har mer konkreta mål gällande familj och arbete. Studier visar även att de ungdomar som studerar på praktiska program har en mer realistisk syn på framtiden jämfört med de ungdomar som studerar på naturvetenskapliga eller samhällsvetenskapliga program.¹¹

Ser man till tidigare års fördelning på gymnasieprogrammen och räknar samman alla yrkesförberedande program så väljer 31 % denna form av gymnasiala studier.¹² 2% väljer det fordonstekniskt program.¹³

2.1.3 Skolans specialinriktningar

I dagens samhälle erbjuds ett stort gymnasieutbud med traditionella program som anpassas med specialinriktningar. På så vis kan eleven få en traditionell utbildning som är erkänd i samhället och dessutom en utbildning som följer deras intresseområde.

Samma program finns ofta i olika varianter på flera skolor, exempelvis finns samhällsprogrammet i 34 olika alternativ.¹⁴

Det har visat sig att många tenderar att välja efter intresse i förstahandsvalet. I andrahandsvalet ser man att de har ett traditionellt val med inriktning på att få en bred teoretisk utbildning. Detta för att kunna studera vidare och ha stora valmöjligheter efter

¹⁰ Haugseth, Elisabeth. (2011). (pp. 43)

¹¹ Haugseth, Elisabeth. (2011). (pp. 43)
Arnman, Göran & Jönsson, Ingrid (1986). Olika för olika – Aspekter på Svensk utbildningspolitik. (Arkiv förlag: Lund)

¹² Svensson, Allan. (2001). (pp. 164). Pedagogisk Forskning i Sverige 2001 årg 6 nr 3 s issn 1401-6788 (pp.161–172).

¹³ Svensson, Allan. (2001). (pp. 164). Pedagogisk Forskning i Sverige 2001 årg 6 nr 3 s issn 1401-6788 (pp.161–172).

¹⁴ Anderberg Lundin, Gunilla. (2010). pp. 11

gymnasiet.¹⁵

Tidigare forskning visar på att skolor som erbjuder möjlighet till en kombination av första- och andrahandsval lockar fler sökande ungdomar. Att kombinera ett traditionellt program med en specialinriktning bedöms ha högre status än det vanliga traditionella programmet. Att ett omvårdnadsprogram med inriktning på skydd och säkerhet tilltalar de sökande eleverna mer än det traditionella omvårdnadsprogrammet tyder på att presentationen eller "förpackningen" av programmen har stor betydelse.¹⁶ Ett liknande exempel, som diskuterades i fokusgrupperna från studien var den lokala varianten av naturvetenskapliga programmet med inriktning fotboll. Där handlade det om att välja ett program som tillhandahöll fotbollsträning på schemat i första hand, men som även var ett bra program för individen i övrigt. Att specialutforma programmen tycks vara ett effektivt sätt att påverka elevernas val och dra till sig nya elevgrupper.¹⁷ Studien visar även att intresset för ämnesområdet/yrkesområdet styr valet av gymnasieutbildning. Denna studie visar att mellan 62 % till 89 % av de tillfrågade eleverna medger att intresset för ämnesområdet/yrkesområdet styrde valet av utbildning.¹⁸

2.1.4 Skolans läge och miljö

När ungdomar börjar på gymnasiet är de omkring 16 år gamla. De allra flesta bor fortfarande tillsammans med sina föräldrar och kommer också göra det under hela gymnasietiden. Att då välja en skola som ligger nära hemmet är både bekvämt och ekonomiskt. Skolans läge påverkar alltså ungdomars val.¹⁹ I mer tätbefolkade orter finns dock fler skolor inom det avstånd som kan anses som nära hemmet.²⁰ Detta kräver att skolorna konkurrerar om eleverna.

¹⁵ Helgesson, Anna. & Qvick, Cecilia. (2010) pp. 26

¹⁶ Helgesson, Anna. & Qvick, Cecilia. (2010). pp. 32

¹⁷ Helgesson, Anna. & Qvick, Cecilia. (2010). pp. 32

¹⁸ Haugseth, Elisabeth. (2011). pp. 34

¹⁹ Sandell, Anna. (2007). Utbildningssegregation och självsortering - om gymnasieval, genus och lokala praktiker.

²⁰ Westrin Sjöberg, Katarina. (2008). Marknadsföring av gymnasieskola - faktorer som påverkar gymnasievalet. (pp. 17)

Det har tidigare påvisats att skolans läge och miljö spelar en förhållandevis liten roll på ungdomarnas val även om det är viss skillnad mellan studie- och yrkesförberedande utbildningar. Bland de ungdomar som söker studieförberedande utbildningarna uppgav 13 % av de tillfrågade att läge och miljö påverkade i stor eller ganska stor utsträckning. Bland ungdomar som sökte yrkesförberedande utbildningarna uppgav 22 % av de tillfrågade att detta påverkade i stor eller ganska stor utsträckning.²¹

2.2 Yrkesval

Utanför Göteborg finns Öckerö gymnasium. Skolan liknar i stort ML. De har ett NV-program, ett SV-program och ett program med inriktning sjöfart. De har också långseglingar med fartyget T/S Gunilla. Likt ML har även de stor nytta av att veta vad som påverkar de blivande elevernas yrkesval. Har skolornas marina inriktningar och det praktiska arbetet på långseglingarna en avgörande betydelse för att eleverna skall välja ett yrkesliv inom sjöfarten?

2.2.1 Sjöfartsintresset innan och efter gymnasietiden

Programmet sjöfart finns på Öckerö gymnasium i de två varianterna däck och maskin. De elever som söker sig hit har nästan uteslutande ett sjöfartsintresse redan. De vill studera vidare till sjökaptan, sjöingenjör eller läsa sjöfart och logistik. Undersökning bland elever som tagit studenten visar att 84 % också gör det. Bland de elever som läser NV och SP på Öckerö gymnasium är intresset för sjöfartyrken inte alls lika stort. Många har dock ett båt- och skutintresse som de vill fortsätta med. Deras sjöfartsintresse stärks absolut under gymnasietiden. Undersökningen visar att 10 % av dessa elever väljer sjöfartyrken efter studenten. På SP är det något fler som väljer sjöfartyrken. På NV gör intresset för en naturbehörighet att några färre väljer sjöfartyrken.

²¹ Haugseth, Elisabeth. (2011). pp. 35

2.2.2 Skolans marina inriktning eller skolegelfartyget Gunilla

De elever som läser sjöfart på Öckerö gymnasium är på det klara med att de vill gå vidare inom sjöfartsyrken. De har också praktik på andra båtar än T/S Gunilla. Tiden på bunkerbåt, bogserbåt och tankfartyg värderas högre än tiden på T/S Gunilla. För dem är skolans marina inriktning och praktiken i branschen absolut viktigast. För eleverna på NV och SP däremot är T/S Gunilla viktigare än den marina inriktningen. Det är resorna med T/S Gunilla som skapar intresset för sjöfartsyrken och är avgörande för att dessa elever söker sig vidare dit.

3. Metod

3.1 Val av metod

Studiens genomförs som en fallstudie.

I studiens första del delas en enkät ut till en klass i varje program och årskurs. Enkäten är frivillig och ingen belöning utgår till deltagarna.

I studiens andra del görs semistrukturerade djupintervjuer. Sex elever intervjuas.

För att tillämpa god forskningsetik har informanternas samtycke till intervjuerna noga beaktats.²² Intervjuerna protokollförs, men avpersonifieras för att inte tillskrivas en speciell individ.²³

En semistrukturerad djupintervju görs också med studie- och yrkesvägledaren på Öckerö gymnasium.

3.2 Motiv för val av metod

Fallstudie syftar till att ge djupgående kunskaper om det man undersöker. Denna metod passar bra in på studiens första del för att ge svar på vad som lockar elever till ML och om deras långseglingsfartyg S/Y Älva är avgörande. Med dessa svar kommer de få möjligheter att fokusera sin marknadsföring på rätt saker.

En fallstudie lämpar sig väl på småskalig samhällsforskning som syftar till att undersöka förhållanden och processer som förekommer i ett särskilt fall.²⁴ I och med att det är relativt okomplicerad information som efterfrågas och att man kan förvänta sig att respondenterna lätt kan läsa och förstå frågorna, har jag valt enkät som metod. Behovet av standardiserad data gör också att enkätmetod lämpar sig väl.²⁵

Intervjuerna i studiens andra del skall ge svar på Marina läroverkets och Öckerö gymnasiums marina inriktningars påverkan på elevernas val av yrkesinriktning. Denna datas invecklade beskaffenhet samlas lämpligen in med djupintervjuer där respondenterna ges god tid och stort utrymme till diskussion.²⁶ Här används semistrukturerad intervjumetodik. En lista med frågor och diskussionsämnen finns, men fokus ligger inte på ordningsföljd och färdiga

²² Denscombe, M. (2009). pp 231

²³ Denscombe, M. (2009). pp 231

²⁴ Denscombe, M. (2009). pp 59

²⁵ Denscombe, M. (2009). pp 208

²⁶ Denscombe, M. (2009). pp 232

svarsalternativ som i den strukturerade intervjumetodiken.²⁷ Det viktiga är istället att intervjun genomförs på ett flexibelt sätt och att den intervjuade uppmuntras att utveckla sina idéer och med egna ord tala utförligt om ämnena som tas upp.²⁸

På Öckerö gymnasium har en liknande fallstudie gjorts för att få svar på frågor kring elevernas yrkesval.

Intervjun med studie- och yrkesvägledaren där ger information om hur elever från en skola liknande ML har påverkats av sin gymnasietid och hur de har gjort sina val till yrkeslivet. Med resultat från båda dessa fallstudier är förhoppningen att komma fram till ett mer allmängiltigt svar på huruvida marinriktade skolor är viktiga för att locka ungdomar till sjöfartssyrken.

3.3 Genomförande

På grund av det relativt begränsade elevantalet på ML, finns möjlighet att sprida enkäterna i studiens första del till alla skolans elever. Spridningen mellan olika typer av program på skolan är stor. Vissa urval har dock gjorts i samråd med uppdragsgivare. Urvalet består i att en klass i varje årskurs på varje program har valts ut. Klasserna besöktes på deras klassrådstitid. Enkäten fylldes i enskilt efter att studien beskrivits. På så vis uppnås en spridning i ålder, program och kön och urvalet blir statistiskt representativt för vad som avgjorde elevernas val till ML. Enkäten var frivillig att fylla i och ingen belöning utgick för att locka respondenter.²⁹ I hanteringen av enkätdata gjordes bedömningen att enkätens utformning efterfrågade mer än studiens syfte. Svaren på frågorna 3, 4 och 5 täcker studiens frågeställning varför de har valts ut till studien. Övriga enkätdata har inte använts.

På grund av informanternas stora geografiska utspridning har intervjuerna i studiens andra del genomförts som telefonintervjuer. För att göra dessa intervjuer så bekväma, lugna och lika som möjligt genomfördes samtliga intervjuer som personliga intervjuer. Det gör det enkelt för den intervjuade att komma till uttryck med sina uppfattningar och synpunkter. Intervjun blir också lättare att kontrollera och efterarbetet med tolkning och utskrift blir lättare.³⁰

²⁷ Denscombe, M. (2009). pp 234

²⁸ Denscombe, M. (2009). pp 234

²⁹ Denscombe, M. (2009). pp 213

³⁰ Denscombe, M. (2009). pp 235

Informanterna kontaktades i förväg för att bestämma tid för intervjun. Det föreslogs att intervjun skulle genomföras när de är hemma eller på någon annan för dem lugn plats. Genom detta tillvägagångssätt bedöms det att gott resultat uppnås.

Urvalet av respondenter till intervjuerna har gjorts utifrån de erhållna svaren på enkäterna i studiens första del. Tre respondenter som angav att S/Y Älva var avgörande vid deras val av skolan och tre som angav andra anledningar till att de sökte till skolan. Respondenterna är avpersonifierade och benämns respondent 1-6

Respondent 1

- Man, 17 år när enkäten genomfördes, idag 23 år
- Älva var avgörande för valet till ML.

Var intresserad av sjömansyrken innan gymnasietiden. Älskar att segla skuta och hade siktet inställt på att jobba med något inom sjöfartssektorn. Läser idag tredje året på sjökaptensprogrammet på Åland.

Respondent 2

- Man, 16 år när enkäten genomfördes, idag 22 år
- Älva var avgörande för valet till ML.

Var intresserad av sjömansyrken innan gymnasietiden. Har ett genuint båtintresse och äger flera egna båtar. Hade som plan att läsa sjökaptensprogrammet. Jobbar idag som bilhandlare.

Respondent 3

- Man, 16 år när enkäten genomfördes, idag 22 år
- Älva var avgörande för valet till ML.

Hade ingen dröm om att jobba med båtar. Är uppväxt delvis på bobåt och på landställe i skärgården. Visste inte då vad han ville bli. Jobbar idag som möbelförsäljare.

Respondent 4

- Man, 17 år när enkäten genomfördes, idag 23 år
- Älva var inte avgörande för valet till ML.
- Ville läsa NV

Hade inga planer på ett yrkesliv inom sjöfarten. Hade ett båtintresse. Fick under gymnasietiden mersmak för sjöfartsyrken. Upptäckte yachtingbranschen under skolans långseglingar. Läser idag tredje året på sjökaptensprogrammet på Chalmers.

Respondent 5

- Kvinna, 17 år när enkäten genomfördes, idag 23 år
- Älva var inte avgörande för valet till ML.
- Ville läsa NV och MB

Hade inga planer på sjöfartsyrken. Har varit mycket till sjöss på fritiden. Blev under gymnasietiden intresserad av att jobba med östersjön och övergödning. Läser idag ett masterprogram inom miljövetenskap.

Respondent 6

- Man, 16 år när enkäten genomfördes, idag 22 år
- Älva var inte avgörande för valet till ML.
- Ville läsa LK

Var inte intresserad av att jobba med sjöfart. Var båtvan fritidsseglare. Fick under gymnasietiden upp ögonen för hur kul det är med människor. Läser idag kriminologi. Har planer på att någon gång jobba inom försvarsmakten.

Intervjun med studie- och yrkesvägledaren på Öckerö gymnasium gjordes också som en telefonintervju. Denna föregicks av ett samtal där tid för intervjun beslutades. Detta medförde att respondenten var förberedd och hade tillgång till resultatet från sin skolas liknande studie. Deras studie skickades sedan till mig för vidare granskning.

3.4 Analys av data

Formulär för kodning av data från enkäterna förbereddes innan datainsamlingen påbörjades. Excel-ark förbereddes för att där koda enkätfrågornas olika svar till siffror för kategorisering och analys.³¹ Med risk för att få ett stort antal olika svar på en viss fråga och för att i så fall göra analysen möjlig har ett antal kategorier ställts upp där de olika svaren placeras in.³² Fråga fem i enkäten svarar direkt på första frågeställningen och är lätt att ställa upp i procent

³¹ Denscombe, M. (2009). pp 332

³² Denscombe, M. (2009). pp 332

ja, nej och kanske. Fråga tre däremot ger många olika svar där kategorisering blir viktig för att kunna definiera resultat som går att göra om till siffror.

Vid analys av intervjudatan har det ljudinspelade råmaterialet transkriberats ner i formuläret med frågor och diskussionsämnen (bilaga 2) som användes vid intervjuerna. Sidlayouten på utskriften har givits gott om utrymme för anteckningar och kommentarer.³³ Dessa har använts vid kodning och klassificering av data. På så vis kodas och grupperas data till kategorier och det blir därefter lätt att definiera olika åsiktsriktningar till ett samlat resultat. Det blir då möjligt att jämföra respondenternas svar och hitta de centrala delarna.³⁴

³³ Denscombe, M. (2009). pp 261

³⁴ Denscombe, M. (2009). pp 373, 376, 377

4. Resultat

4.1 Är långseglingarna med S/Y Älva avgörande?

Tabell 1. Hade du valt ML utan S/Y Älva?

Ja	65%
Nej	22%
Kanske	13%

Delas eleverna upp per program så ser resultatet ut på följande sätt:

Tabell 2. Hade du valt ML utan S/Y Älva? (fördelat på program)

MB		LK		MT	
Ja	47%	Ja	69%	Ja	82%
Nej	41%	Nej	18%	Nej	4%
Kanske	12%	Kanske	13%	Kanske	14%

Delas eleverna upp per kön så ser resultatet något annorlunda ut.

Tabell 3. Hade du valt ML utan S/Y Älva? (fördelat på kön)

Tjejer		Killar	
Ja	56%	Ja	70%
Nej	29%	Nej	18%
Kanske	15%	Kanske	12%

4.2 Är andra faktorer avgörande för att ungdomarna söker till ML?

Det visade sig att eleverna här angav en mängd olika anledningar till varför de valde skolan. De fyra största som har valts att studera är; möjlighet till fortsatta studier, möjlighet till jobb efter studenten, skolans specialinriktningar, skolans läge och miljö.

Studieförberedande program

Tabell 4. Valde ML för de studieförberedande programmen

NV	SP	
10%	23%	67% väljer ML av annan orsak

Tabell 5. Hade valt ML ändå, utan långsegling (inom studieförberedande program)

Ja	NEJ
58%	42%

Yrkesförberedande program

Tabell 6. Valde ML för det yrkesförberedande programmet FP

FP	
16%	84% väljer ML av annan orsak

Tabell 7. Hade valt ML ändå, utan långsegling (inom FP)

Ja	NEJ
82%	18%

Skolan specialinriktningar

Tabell 8. Valde ML p.g.a. intresset för programmets inriktning

Ja	Annan orsak
59%	41%

Delas detta upp på de olika programmen så ser siffrorna ut såhär:

Tabell 9. Valde programmet p.g.a. intresset för inriktningen (MB)

Ja	Annan orsak
38%	62%

Tabell 10. Valde programmet p.g.a. intresset för inriktningen (LK)

Ja	Annan orsak
71%	29%

Tabell 11. Valde programmet p.g.a. intresset för inriktningen (MT)

Ja	Annan orsak
88%	12%

Skolans läge och miljö

Tabell 12. Var läge och miljö en avgörande faktor

Ja	Nej
16%	84%

Delas detta upp på de olika programmen så ser siffrorna ut såhär:

Tabell 13. Var läge och miljö en avgörande faktor (MB)

Ja	Nej
37%	63%

Tabell 14. Var läge och miljö en avgörande faktor (LK)

Ja	Nej
17%	83%

Tabell 15. Var läge och miljö en avgörande faktor (MT)

Ja	Nej
10%	90%

4.3 Marina läroverkets och Öckerö gymnasiums marina inriktning - avgörande för att studenterna skall välja ett yrkesliv inom sjöfarten?

4.3.1 ML-elever intresserade av sjöfartsyrken - innan gymnasiet

För de respondenter som ansåg långseglingarna som viktiga för sitt val var två inställda på ett yrkesliv inom sjöfarten. Respondent 1 ville jobba med något inom sjöfartssektorn och respondent 2 hade som plan att läsa vidare till sjökaptan. Respondent 3 hade ingen dröm om att jobba med båtar men var intresserad av att få åka båt och arbeta med motorunderhåll. Alla var båtvana och hade ett genuint båtintresse. Respondent 1 älskade att seglade skuta,

respondent 2 hade ett stort båtintresse i familjen med flera båtar och båtracing. Respondent 3 växte upp delvis på bobåt och landställe i skärgården.

Intresset för sjöfartsyркиn förändrades för alla under gymnasietiden. Respondent 1 bestämde sig för att sjökaptan var rätt val inom sjöfartssektorn och intresset för sjöfartsyркиn ökade något i och med att han fick studera hårt för att nå upp till de ständigt stigande intagningspoängen på sjökaptansprogrammen. Respondent 2 och 3 bestämde sig efter långseglingarna för att sjöfarten inte var något för dem.

Respondent 1 och 2 var väldigt nöjda med den marina inriktningen på skolan och tyckte att långseglingarna var fantastiska upplevelser som de gärna gör igen. Respondent 3 är också nöjd med marina inriktningen och långseglingarna men ansåg sig inte passa in i jargongen, och var inte tillräckligt intresserad av inriktningen på sitt program. Detta gjorde att han bytte program för att få en bättre kompetens för vidare studier.

Respondent 1 säger att den marina inriktningen och långseglingarna inte var det som gav honom svar på att han skulle välja en framtid inom sjöfarten. Han säger att hans skutsegling på fritiden gjorde detta. För respondent 2 och 3 var det absolut så att den marina inriktningen och långseglingarna gav dem svar på detta. Framför allt så var det långseglingarna som definitivt svarade att sjöfartsyркиn inte var något för dem.

Ingen av respondenterna tycker att deras nuvarande studie- eller yrkesval har koppling till hur de upplevde gymnasietiden. Respondent 1 nämner återigen sin skutsegling som det som ledde honom till sjökaptansstudierna. Respondent 2 som idag jobbar som bilhandlare säger att han har fått det intresset av släkten. Respondent 3 som jobbar i möbelbutik kopplar inte heller sitt yrkesval till gymnasietiden.

De praktiska erfarenheterna från långseglingarna har respondent 1 och 2 inte haft någon nytta av i dagens studie- och yrkesval. Respondent 1 som läser sjökaptan anser sig fått dem från sin skutsegling och respondent 2 anser inte att han har någon nytta av dessa kunskaper i jobbet som bilhandlare. Respondent 3 tycker att det allmänna livet ombord med allt vad det innebär i att hjälpas åt och att gå upp och jobba på natten har gett honom en god tolerans. Han har blivit duktig på att sköta sitt jobb även när det är tufft och krävande.

4.3.2 ML-elever inte intresserade av sjöfartsyркиn - innan gymnasiet

De respondenter som inte ansåg långseglingarna som viktiga för sitt val hade inte heller några planer på ett yrkesliv inom sjöfarten. De var alla båtvana och hade båtliv som fritidsintresse.

Två av dem medger att deras intresse för sjöfartsyrken blev större under gymnasietiden. De säger att ”-jag fick mersmak” (Respondent 4) och ”-sjöyrken blev mer intressant” (Respondent 5). Dock inte så att de funderade på att söka sig vidare till sjöfartsutbildningar eller sjöfartsyrken direkt efter gymnasiet. Den tredje personen säger att han upptäckte hur sjöfarten fungerar idag. Detta stämde inte med hans romantiska bild vilket gjorde att hans intresse förblev lågt.

Alla tre uppger att de trivdes med den marina inriktningen på skolan och att långseglingarna var mycket spännande och givande resor. De säger vidare att seglingarna gav mer än de sjöämnen de läste i skolan. Ingen av dem uppger däremot att inriktningen eller långseglingarna direkt gav dem svar på om sjöfartsyrken var något för dem. Respondent 4 berättade att han under seglingstiden kom i kontakt med yachtbranschen som han senare kom att återvända till. Respondent 5 berättade att seglingarna fick upp hennes intresse för östersjön och dess miljö.

Alla anser att de val av studier eller yrke de har idag på olika sätt har kopplingar till hur de upplevde gymnasietiden. Respondent 4 tycker att Älva och navigationsutbildningen i Stockholms skärgård ledde in honom mot intresset för sjöfart och yachtbranschen. Respondent 5 säger att valet av miljövetenskap kommer från de marinbiologiska studierna. Respondent 6 kopplar också sitt yrkesval till gymnasietiden, men utan att det har med sjöfarten att göra. Han fick genom LK-inriktningen upp intresset för att jobba människor.

De praktiska kunskaperna från långseglingarna har de alla haft nytta av vid sina nuvarande studier och yrkesval. Respondent 4 säger att han på grund av sina sjökunskaper vågade ge sig ut på transportseglingar av mindre segelbåtar över haven. Han kände också att han kunde söka sjökaptensprogrammet med stort självförtroende. Respondent 5 som vill jobba med östersjöns miljö känner att den förvärvade sjövanan kommer vara till nytta för de jobben. Respondent 6 har inte som blivande kriminolog någon nytta av kunskaperna från skolseglingarna, men vill i framtiden jobba inom försvarsmakten. Där tror han absolut att kunskaperna kommer komma till god nytta.

4.3.3 Öckerö gymnasiums elever

På Öckerö gymnasium har sjöfartsintresset förändrats (under gymnasietiden) främst hos NV- och SP-eleverna, bland dem i något större utsträckning bland SP-eleverna. Dessa elever har främst seglat skuta innan gymnasiet och ville göra detta mer. De är inte så inriktade på ett yrkesliv inom sjöfarten. För de elever som läser däck har sjöfartsintresset inte förändrats

mycket. I stort sätt alla var intresserade av sjöfart innan gymnasietiden och merparten jobbar nu inom sjöfartyrken.

Eleverna är väldigt nöjda med den marina inriktningen på skolan. De är mycket nöjda med långseglingarna och tycker att de svetsar samman klasserna på ett bra sätt.

För eleverna på NV- och SP-programmen var långseglingarna med T/S Gunilla viktigare än den marina inriktningen. Det var främst här de eleverna fick svar på om de ville fortsätta inom sjöfartyrken. Eleverna på sjöfartsprogrammet visste redan innan gymnasiet att de ville fortsätta inom sjöfartyrken. För dem spelade långseglingarna och den marina inriktningen en mindre roll. De var mer ute efter övrig fartygspraktik och den sjötid de får därigenom.

5. Diskussion

5.1 Är långseglingarna med S/Y Älva avgörande?

Majoriteten av eleverna hade valt ML även om långseglingarna med S/Y Älva inte funnits med i utbildningen. Detta betyder också att majoriteten har valt skolan av andra anledningar. Både bland tjejer och killar hade majoriteten valt att läsa på ML ändå. Hos killar är denna majoritet dock något högre. Detta beror på att MT bestod enbart av killar. Det visade sig också att S/Y Älva är viktigare för de elever som väljer att läsa MB, än för de som väljer LK. Det beror bland annat på att de elever som söker LK i större utsträckning än MB ser sitt programs specialinriktning som en stor anledning till valet. På MB är specialinriktning inte lika viktig. Studien visar att eleverna på MB i större utsträckning har gjort sitt val utifrån att de vill gå ett NV-program. Att det är en marinbiologisk inriktning sågs inte som avgörande. Ett flertal elever säger att det lika gärna skulle kunna varit någon annan inriktning. De valde programmet för att det ger en naturvetenskaplig högskolebehörighet. De tycker också att det verkade roligt att den inte är som alla andra naturvetenskapliga program på de stora gymnasieskolorna inne i stan.

En annan bidragande faktor till att fler MB-elever ser S/Y Älva som viktig kan vara deras resrut. Under flera år har MB seglat i Karibien. Dessa resor har lockat många och när resrutten ändrades till Medelhavet var många besvikna. MBs Karibienresor var också långa. Det har visat sig vara lockande för många.

Likt ML erbjuder Öckerö gymnasium de studieförberedande programmen NV och SP. De har också ett yrkesförberedande program, sjöfart där eleverna utbildas till matroser. Intresset för deras långseglingsfartyg T/S Gunilla liknar mycket intresset för S/Y Älva. Fartyget är mer avgörande för de elever som läser de två studieförberedande programmen. De planerar att studera vidare efter gymnasiet och har därför valt NV eller SP. T/S Gunilla är viktig för att de skall välja att läsa dessa program just här. På det yrkesförberedande programmet sjöfart är intresset inte lika stort. De eleverna är likt ML:s FP-elever mer ute efter yrkesutbildningen och den goda chans till jobb den ger.

5.2 Är det andra faktorer som lockar ungdomarna till ML?

5.2.1 Möjlighet till fortsatta studier

På grund av att ML bara har två studieförberedande program så går det inte att jämföra siffrorna från referensstudien fullt ut med ML. Det går dock att se hur stor andel av de sökande som valt ML enbart av den enskilda anledningen att de ville läsa studieförberedande program.

Studien visade att 10 % av eleverna på skolan valde ML på grund av att de är intresserade av att läsa det studieförberedande NV-programmet. Detta att jämföra med att 23 % av Sveriges ungdomar söker NV om man ser till hela landet. Det är alltså ett lägre intresse för NV på ML än vad det är i övriga landet. Detta kan indikera att andra saker lockar på skolan, som tex specialinriktningarna och skolans rykte. Det kan också vara en effekt av att skolan har ett begränsat antal program. Långt färre än hela Sveriges utbud. Jämförelsen blir därför inte helt rättvisande.

Vidare så valde 23 % av eleverna på skolan ML på grund av att de är intresserade av det studieförberedande SP-programmet. Detta att jämföra med att 27 % av Sveriges ungdomar söker SP-programmet om man ser till hela landet. Det är alltså likt NV ett lägre intresse för SP på ML än i övriga landet. Den mindre skillnaden kan komma av att SP på ML har en popularitet som är mer lik det nationella snittet än NV på ML. Eller snarare att det är NV på ML som har en popularitet som är väsentligt lägre än det nationella snittet. Det kan bero på ledarskap- och kommunikationsinriktningen håller populariteten uppe på LK och marinbiologiinriktningen drar ner populariteten på MB.

I de två studieförberedande programmen tillsammans så hade 58 % valt skolan även om långseglingarna inte funnits. S/Y Älva är viktigare för MB vilket främst beror på deras attraktiva resrut i Karibien.

5.2.2 Möjlighet till jobb efter studenten

På grund av att ML bara har ett yrkesförberedande program så går det inte att jämföra siffrorna från referensstudien fullt ut med ML. Det går dock att se hur stor andel av de sökande som valt ML enbart av den enskilda anledningen att de ville läsa yrkesförberedande program.

Studien visade att 16 % av eleverna på skolan valde ML på grund av att de är intresserade av det yrkesförberedande FP. Totalt i Sverige är det 2 % av ungdomarna som söker till FP. Intresset för FP på ML är alltså mycket större än vad det är totalt i Sverige. Detta kan vara ett

tecken på att specialinriktningen marinteknik, som skiljer sig mycket från övriga FP-program, lockar mycket. Att den ger goda möjligheter till jobb efter studenten stämmer också bra in på skillnaden. Elever på ML:s FP får i mycket stor utsträckning jobb på marinor och båtverkstäder runt om i Stockholmsområdet. Det kan också vara en effekt av att skolan har ett begränsat antal program. Långt färre än hela Sveriges utbud. Jämförelsen blir därför inte helt rättvisande.

Att majoriteten av de som väljer FP, hela 82 %, hade valt skolan även om långseglingarna inte funnits är ytterligare ett tecken på att det är den framtida goda arbetsmarknaden som lockar.

5.2.3 Skolans specialinriktningar

Studien visar likt tidigare forskning att inriktningar som matchar ungdomars intressen är viktiga utöver de vanliga traditionella gymnasieprogrammen. Om man ser till totalen på skolan så grundade 59 % av eleverna sitt val på att skolans program innehöll, en för de intressant inriktning.

På MB valde 38 % av de tillfrågade eleverna programmet på grund av att de var intresserade av ämnesområdet på MB-inriktningen. Den lägre siffran i jämförelse med de 64 % som referensstudien visar³⁵, kan bero på att det i den studien är NV utan specialinriktning. Denna olikhet mellan studierna påvisar att marinbiologiinriktningen på ML:s NV-program är en smal inriktning som inte är lika populär som NV totalt i Sverige.

På LK valde 71 % av de tillfrågade eleverna programmet på grund av att de var intresserade av ämnesområdet på LK-inriktningen. Detta stämmer bra med referensstudien där 61 % av de tillfrågade valde SP av samma anledning.³⁶ Detta betyder också att, i jämförelse med MB så står sig LK bättre i förhållande till SP:s allmänna popularitet i Sverige.

På MT valde 88 % av de tillfrågade eleverna programmet på grund av att de var intresserade av ämnesområdet på inriktningen. Detta resultat är högre än resultatet i referensstudien där 62 % av de tillfrågade eleverna valde FP av samma anledning.³⁷ För att dra samma slutsats som på tidigare ML-program så visar det sig att MT med sin marintekniska inriktning är populärare än FP är i Sverige i stort.

³⁵ Haugseth, Elisabeth. (2011). (pp. 34)

³⁶ Haugseth, Elisabeth. (2011). (pp. 34)

³⁷ Haugseth, Elisabeth. (2011). (pp. 34)

På totalen så stämmer studien väl överens med tidigare forskning. I referensstudien gjorde 62 % av de tillfrågade eleverna sitt val p.g.a. att det matchade deras intresseområde. I denna studie ligger samma siffra på 59 %.³⁸ Delas däremot programmen upp så framgår det tydligt att det är LK som ligger närmast Sverigesnittet. MT är populärare än vanliga FP och MB är mindre populärt än vanliga NV.

5.2.4 Skolans läge och miljö

ML ligger i Stockholms norrförort Danderyd. Miljön på skolan är vackert sjönära och en del elever uppger att skolans miljö påverkade deras val. Inom Kategorin läge och miljö framgår det tydligt att miljön är den viktigaste faktorn av de båda. Elevernas hemorter är spridda runt hela Storstockholm. Studien visar att endast 16 % uppger att läge och miljö var faktorer som påverkade deras val av skolans utbildningar. Siffrorna är olika på de olika programmen och följer inte riktigt de siffror som tidigare studier visar.

På MB uppger hela 37 % att läge och miljö spelade in i deras val gentemot endast 13 % på nationella NV i tidigare studier. Denna skillnad grundar sig i kombinationen av ML:s vackra sjönära miljö och NV-programmets specialinriktning. Läget spelar som tidigare nämnts en mindre roll, men den vackra sjönära miljön passar bra tillsammans med ett program med marinbiologiinriktning.

På LK uppger 17 % att läge och miljö spelade in i deras val gentemot 13 % på nationella SP i tidigare studier. Här skiljer sig siffran markant mot MB och är i stället mer lik tidigare studier. Detta beror på att miljön med det sjönära läget inte har lika stor betydelse på LK och att de i större utsträckning än MB har valt sitt program för specialinriktningen ledarskap och kommunikation.

På MT uppger 10 % att läge och miljö spelade in i deras val gentemot 22 % på nationella FP i tidigare studie. Detta resultat skiljer sig från tidigare studier, men i motsatt riktning mot hur MB skiljde sig. Anledningen till detta är att den sjönära miljön inte är något som sticker ut för ett program med inriktning marinteknik. Att skolan har en båthamn är mer en självklarhet för de elever som sökt en utbildning med inriktning på båthantering och båtservice.

³⁸ Haugseth, Elisabeth. (2011). (pp. 34)

5.3 Marina läroverkets och Öckerö gymnasiums marina inriktning - avgörande för att studenterna skall välja ett yrkesliv inom sjöfarten?

5.3.1 ML-elever intresserade av sjöfartyrken - innan gymnasiet

Utgångspunkten att de som ansåg långseglingarna som avgörande för sitt val, även var inriktade på ett yrkesliv inom sjöfarten stämmer på två av tre av respondenterna. Jämförs respondenterna med de som söker sjöfart på Öckerö gymnasium så är det inte lika säkert att respondenter på ML i samma utsträckning ser en framtid inom sjöfarten. Inriktningen på Öckerö är mer en klar inriktning mot sjöfartyrken. Att intresset för sjöfartyrken förändrades under gymnasietiden för alla tre känns logiskt med tanke på den mängd de tillbringar ombord på långseglingsfartyget. Att respondent 1 bestämde sig för just sjökaptan antas komma från all kontakt han fick med befälen på skolans olika båtar. Samma anledning anses ligga bakom att respondent 2 valde att inte gå vidare med sin sjökaptensplan. Han tycker att han fick en god inblick i hur livet ombord på ett fartyg fungerar. Trots att han trivdes ombord och gärna seglar igen så var det inblicken i yrket som på ett tydligt sätt visade honom att detta inte var hans grej. Respondent 3 som inte var intresserad av sjöfartyrken från början säger också att långseglingarna visade att detta inte var något för hans framtid.

Respondent 2 och 3, som båda säger att långseglingarna var det som gav dem svar på att sjöfartyrken inte var något för dem, är ändå nöjda med både den marina inriktningen och med långseglingarna. Det visar tydligt att långseglingarna är väl genomförda och att de ger en god inblick i sjöfartyrken.

Ingen av respondenterna uttrycker att deras nuvarande studie- och yrkesval grundar sig i gymnasietiden. I jämförelse med respondenterna som valde skolan för sina respektive programs skull skiljer sig detta resultat. Detta tolkas som att tre år med en viss programinriktning ger mer genomslag i studie- och yrkesval än den marina inriktningen och några veckors långsegling.

5.3.2 ML-elever Inte intresserade av sjöfartyrken - innan gymnasiet

Likt Öckerö gymnasium har de som läser NV och SP på ML inte så stort intresse för sjöfartyrken, innan skolstart. Många av dem är uppväxta med båtar som fritidsintresse och tillbringar gärna en del av sin fritid med båtliv.

Deras intresse för sjöfartyrken stärks likt eleverna på Öckerö under skoltiden, men få går vidare till ett yrkesliv inom sjöfarten. Av de tre respondenter som intervjuades har en

(Respondent 4) valt ett yrkesliv inom sjöfarten och läser idag sjökaptensprogrammet. Han är nöjd med skolans marina inriktning och långseglingarna. Han tycker att både de teoretiska kurserna och långseglingarna lärde honom mycket. Han uppger vidare, likt NV- och SP-eleverna på Öckerö gymnasium att skolseglingarna gav mer än den marina inriktningen på teoriämnena. Det var dock när han kom i kontakt med yachtfolk i Karibien som intresset startade på riktigt. Det var först efter studenten och jobb på yacht i Karibien som han bestämde sig att återvända hem för att studera sjökaptensprogrammet. Det är dock ändå rimligt att tro att den marina inriktningen på skolan och andra erfarenheter påverkade honom mer än han själv tror. De övriga två läser inte sjöfartsrelaterade utbildningar idag. Respondent 5 läser ett masterprogram inom miljövetenskap och respondent 6 läser kriminologi. Respondent 5 uppger att den marina inriktningen startade hennes intresse för östersjöns miljö och respondent 6 säger att LK-inriktningen gav honom intresset för att jobba med människor. Helt klart är det så att gymnasietiden har påverkat dem mycket och att den står till grund för deras yrkesval. Dock så var det för respondent 5 och 6 skolans inriktning i respektive program (marinbiolog och ledarskap och kommunikation) som var avgörande för att de gjorde sina yrkesval.

5.3.3 Öckerö gymnasiums elever

För eleverna på Öckerö gymnasiums NV- och SP-program förändras sjöfartsintresset under gymnasietiden. Detta i lite större omfattning bland de som läser SP. Detta beror på att de som läser NV är mer ute efter den naturvetenskapliga behörigheten än vad de som läser SP är ute efter sin behörighet. Detta liknar utfallet på ML. Ett fåtal av dessa elever jobbar idag inom sjöfarten vilket tyder på att den marina inriktningen och T/S Gunilla inte påverkar deras yrkesval i så stor utsträckning. De uppger dock att tiden på T/S Gunilla var det som tydligast gav dem svar på om de vill fortsätta inom sjöfart. Den stora kontrasten, mot det vanliga studielivet, som upplevs på T/S Gunilla borde vara orsaken till att detta påverkar mest. För de elever som läser däck har sjöfartsintresset inte förändrats mycket. Det beror på att de redan innan visste vad de vill jobba med och likt MT-eleverna på ML så väljer de skolorna mer för programmets inriktningar. För dem spelade långseglingarna och den marina inriktningen en mindre roll. De var redan intresserade och kunniga inom marina ämnen och det var istället övrig fartygspraktik och den sjötid de får därigenom som lockade. Detta beror på att det var här de kände att de kunde lära sig det som tar dem vidare till sin framtida yrkesbana inom sjöfarten.

5.4 Metoddiskussion

Enkätundersökning som används i studiens första del går lätt att sprida till ett stort antal respondenter och till ett stort geografiskt område. I dagens IT-värld kan enkäten med enkla medel spridas till ett mycket stort antal människor över hela världen. Detta gör att den passar bra vid kvantitativa studier. Det kan dock vara svårt att utforma enkäten så att alla förstår och att den ger de svar den syftar till. När svaren väl kommer tillbaka är det mycket data att analysera. Det är av stor vikt att utforma enkäten så att resultatet blir lätt att tolka och analysera. Enkäten i denna studie visade sig i efterhand innehålla frågor som inte gav svar på frågeställningarna. Dessa frågor kapades bort och fokus lades på att analysera frågorna tre, fyra och fem. Den första frågeställningen om huruvida långseglingarna med S/Y Älva är avgörande när eleverna väljer att söka till ML besvarades med fråga fem.

Den andra frågan om det är andra faktorer än långseglingarna med S/Y Älva som gör att eleverna söker till utbildningarna på skolan besvaras med fråga tre. Dessa två frågor ger enkla svar och validiteten i enkätens resultat kan därför anses hög.

Svarsfrekvensen på enkäten är hög. Av de elever som tillfrågades så svarade samtliga på enkäten. Eftersom eleverna som svarade är fördelade på olika program, kön och åldrar så kan svaren anses som representativa för hela skolans elever. Presentationsmetoden och utformningen av frågorna gav i de allra flesta fall utförliga svar. I enstaka fall där korta svar lämnades kan orsaken ha varit ett bristande intresse pga enkätens längd eller allmänt lågt intresse för studien från respondenten. På grund av min anställning som lärare på skolan anser jag att respondenterna hyste stor trovärdighet till studien. Givetvis finns det också en risk med att eleverna vet vem jag är. Det skulle kunna påverka dem i de svar de vill lämna. Detta löstes genom att de som ville vara anonyma uppmanades att fylla i anonymt.

Risken anses därför liten att respondenterna på något sätt skulle vilja sabotera undersökningen genom att lämna ofullständiga eller oärliga svar. Genom detta tillvägagångssätt och det faktum att svarsfrekvensen blev så hög så anses även enkätundersökningens reabilitet vara god.

Intervjuerna i studiens andra del genomfördes i form av semistrukturerade djupintervjuer över telefon. Fördelen med telefonintervju är att den geografiska spridningen på respondenterna inte utgjorde några hinder. Däremot finns det nackdelar med telefonintervju. Gör intervjuerna öga mot öga med respondenterna finns möjligheten att genom kroppsspråk och reaktioner få mer nyanserade svar. Å andra sidan kan det vara hämmande för respondenten att

forskaren är fysiskt närvarande.³⁹ För att beakta de nackdelar telefonintervjun kan ha så föregicks intervjuerna med ett samtal där respondenten fick välja tid för intervjun och uppmanades samtidigt att då befinna sig i en lugn miljö. Intervjuerna genomfördes med endast en respondent per telefonsamtal vilket gör det lättare för respondenten att komma till uttryck. Efterarbetet med analys blir då också lättare.

För att uppnå god validitet på intervjudelen så ställdes en lista med diskussionsämnen upp innan intervjuerna. Under intervjuerna användes listan som ett stöd för att få med det som var viktigast för att svara på frågeställningen. Några av listans ämnen kom att bli mer centrala. Se bilaga 2 punkt 1, 2, 4, 6 och 7

Svaren på dessa frågor blev målande och var lätta att analysera i efterarbetet.

Av de elever som deltog i enkätundersökningen för sex år sedan har sex stycken valts ut till intervjuer. För att uppnå en god reliabilitet i intervjudelen har dessa sex respondenter fördelats lika mellan elever som ansåg S/Y Älva som viktig för deras val och elever som valde ML av andra anledningar. Det har också vid urvalet tagits hänsyn till vilka program eleverna läst och vilket kön de har. På grund av denna studies begränsade omfattning har antalet intervjuer begränsats till sex stycken. Genom att utöka studiens omfattning och därmed intervjua fler av enkätens respondenter skulle en högre reliabilitet kunna uppnås.

Större reliabilitet skulle också kunna uppnås genom att ersätta intervjun med Öckerö gymnasiums studie- och yrkesvägledare mot elever från skolan. På grund av denna studies begränsade omfattning har detta val gjorts. Det faktum att Öckerö gymnasium redan hade ett färdigt resultat från en motsvarande studie gör ändå att reliabiliteten kan anses god.

³⁹ Denscombe, M. (2009). pp 269

6. Slutsatser

S/Y Älva är inte avgörande för att elever skall söka till Marina läroverket. De allra flesta hade valt skolan även utan långseglingarna. Fartyget är minst viktigt för marinteknikeleverna och samhällsvetareleverna. Deras intresse för sina respektive programs inriktningar gör S/Y Älva mindre viktig. För marinbiologerna är fartyget viktigare. Där är inte programmets inriktning lika viktig som på de andra programmen. S/Y Älva är viktigare för tjejer än för killar vilket troligen beror på att marinbiologiska NV-programmet har en stor andel tjejer och att det på det marintekniska FP-programmet går nästan uteslutande killar.

Av de andra faktorerna som lockar elever till skolan så är det specialinriktningarna och den naturvetenskapliga högskolebehörigheten det som lockar mest. På det fordonstekniska och det samhällsvetenskapliga programmet är specialinriktningarna det som lockar mest. På naturbruk/naturvetarutbildningen är det högskolebehörigheten för fortsatta naturvetenskapliga studier som lockar mest. Här lockar också den lilla unika skolan med ett NV-program som skiljer sig från de stora NV-programmen på de stora gymnasieskolorna i Stockholm.

Det gick inte att påvisa huruvida skolornas marina inriktning är avgörande för att få elever att välja ett yrkesliv inom sjöfarten. De flesta eleverna både på ML och Öckerö gymnasium uppger att deras intresse för sjöfartssyrken har förändrats under gymnasietiden. För de flesta eleverna som läste de studieförberedande programmen har intresset för sjöfart ökat, men få valde ändå att läsa vidare till sjöfartssyrken. De flesta jobbar istället inom det område deras programs inriktning syftade till eller med något helt annat som de kommit in på av andra omständigheter.

För eleverna på ML:s marintekniska program och Öckerö gymnasiums sjöfartsprogram förändrades sjöfartsintresset mindre. De hade redan ett stort intresse och en klarare bild om vilken yrkesbana de ville gå. De flesta jobbar nu inom sjöfartssyrken.

Genom att djupintervjua fler är sex före detta elever från ML skulle en mer exakt och tydlig bild kunna fås kring hur många som väljer sjöfartssyrken efter gymnasietiden. Dessutom skulle liknande djupintervjuer med Öckerö gymnasiums elever ge ett mer detaljerat svar än att begränsa studien till att intervjua studie- och yrkesvägledaren.

Genom att lägga till detta i framtida forskning är det rimligt att tro att man skulle kunna få ett svar på hur avgörande marina skolors marina inriktning är för att skapa sjöfartsintresse hos ungdomar.

Referenser

Anderberg Lundin, Gunilla. (2010). Ungdomars val till gymnasiet - efter eget eller andras intresse?

Arnman, Göran & Jönsson, Ingrid (1986). Olika för olika – Aspekter på Svensk utbildningspolitik. (Arkiv förlag: Lund)

Denscombe, Martyn. (1998). Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna

Haugseth, Elisabeth. (2011). Gy11 – Förstärkning av skolans sorteringsfunktion? - en studie om ungdomars gymnasieval efter 2011 års gymnasiereform.

Helgesson, Anna. & Qvick, Cecilia. (2010). Gymnasieval - en utbildningssociologisk studie.

Sandell, Anna. (2007). Utbildningssegregation och självsortering - om gymnasieval, genus och lokala praktiker.

Svensson, Allan. (2001). Består den sociala snedrekryteringen? - elevernas val av gymnasieprogram hösten 1998. Pedagogisk Forskning i Sverige 2001 årg 6 nr 3 s issn 1401-6788 (pp.161–172).

Westrin Sjöberg, Katarina. (2008). Marknadsföring av gymnasieskola - faktorer som påverkar gymnasievalet.

Bilaga 1 - Enkätundersökning

Namn:

Utbildning:

Ålder:

1. Hur fick du reda på att Marina läroverket finns?
2. Har du fått och tagit del av skolans informationsmaterial innan du valde Marina läroverket?
3. **Vad var det som gjorde att du valde Marina läroverket?**
4. **Hur påverkade Marina läroverkets långseglingar med segelfartyg ditt val?**
5. **Om seglingarna inte funnits med i utbildningen, hade du valt Marina läroverket ändå**
6. Vad förväntar du dig av utbildningen på Marina läroverket?
7. Vad förväntar du dig av långseglingarna?

Bilaga 2 - Frågor och diskussionsämnen till djupintervjuerna

- Hur såg ditt intresse för sjöfartssyrken ut innan gymnasietiden?
- Hur förändrades ditt intresse för sjöfartssyrken under gymnasietiden?
- Vad tyckte du om den marina inriktningen på ditt gymnasieprogram?
- Gav den marina inriktningen dig svar på huruvida sjöfartssyrken är något för dig?
- Vad tyckte du om långseglingarna med S/Y Älva?
- Gav långseglingarna dig svar på huruvida sjöfartssyrken är något för dig?
- Har ditt studie-/yrkesval idag någon koppling till hur du upplevde gymnasietiden?
- Har de praktiska kunskaperna från skolseglingarna varit till gagn för ditt yrkesval/studier?
- Vad gör du idag?
- Slutbetyg på gymnasieprogrammet
- Betyg på sjöfartsrelaterade kurser
- Examen fartygsbefäl klass VIII
- Kursbevis Basic safety